

Alternatíva politickej a ekonomickej budúcnosti Európy

Prednášajúci:

William A. Niskanen

predseda Cato Institute

séria štvrťročných prednášok z konzervatívnej ekonómie

Bratislava, Slovensko

8. december 2005

Porážka navrhovanej ústavy Európskej únie voličmi vo Francúzsku a Holandsku otvára príležitosť zamyslieť sa v širších súvislostiach nad alternatívou politickej a ekonomickej budúcnosti Európy. Je dôležité znovu prehodnotiť najvýznamnejšie *súčasnú* európske politické a hospodárske inštitúcie ako aj alternatívne možnosti k ďalšej európskej integrácii. To preto, že najvýznamnejšie súčasné inštitúcie boli vytvorené za iných podmienok a doterajšia skúsenosť svedčí o tom, že už neslúžia ľuďom v Európe tým najlepším spôsobom za súčasných a v budúcnosti očakávaných podmienok.

Najvýznamnejšími alternatívami politickej a ekonomickej budúcnosti Európy sú nacionalizmus, selektívna funkčná integrácia, asociácia európskych štátov a európsky štát. Moje dnešné postrehy pojednávajú o okolnostiach, ktoré treba zvážiť pri voľbe niektorej z týchto alternatív. Václav Klaus, prezident Českej republiky, poskytol snáď najvýstižnejšie usmernenie spôsobu, akým by Európania mali urobiť túto voľbu:

Najskôr si musíme vyjasniť, akú Európu chceme. Zrozumiteľným jazykom musíme povedať, ako by mala vyzerat' Európa v budúcnosti a akú cenu za toto riešenie zaplatíme a aké budú jeho prínosy. Nemusíme sa uzavrieť do seba. Nemusíme sa brániť spontánnej integrácii alebo globalizačným procesom. Žiadna drahá, slobodu obmedzujúca uniformita, harmonizácia a centralizácia by nemali byť jej súčasťou, ani povinná "európska" ideológia, lebo trh ideí musí zostať otvorený pre budúci politický vývoj v pravo-ľavom spektre jednotlivých európskych krajín.¹

Nacionalizmus

Európania z pochopiteľných dôvodov nedôverujú nacionalizmu, lebo konflikty medzi národným štátmi príliš dlho robili z Európy krvavé bojisko. A tak prvé selektívne opatrenia európskej integrácie po II. svetovej vojne boli prvotne zamerané na potlačenie možnosti ďalšieho podobného holokaustu. Pojem nacionalizmus použijem výhradne na popísanie systému nezávislých národných štátov. Nemusím Vám pripomínať potenciálne riziká, ktoré sú takémuto systému vlastné. Zároveň je však potrebné porozumieť dôvodom, pre ktoré boli národné štáty základnými stavebnými blokmi väčšiny politických systémov.

Po prvé, *politická* lojalita väčšiny ľudí patrí štátu s oblasťou, ktorá má spoločný jazyk, kultúru a dejiny. Nemali by sme zanedbať túto okolnosť, keď si napríklad želáme, aby vznik európskeho štátu vytvoril európsku politickú identitu. Alebo podobne aby vytvorenie nového irackého štátu vytvorilo irackú politickú identitu. Rozpad Sovietskeho zväzu je iba jedným z mnohých príkladov krehkosti štátov bez spoločného jazyka, kultúry a dejín.

Po druhé, existuje veľmi málo služieb vlády, pre ktoré existujú príklady významného zníženia ich nákladov pomocou ich poskytovania väčším skupinám obyvateľstva. Neexistuje významný vzťah medzi príjmom na jedného obyvateľa, rozlohou a počtom obyvateľov krajiny. Napríklad príjem na obyvateľa v Luxembursku, Singapúre a Švajčiarsku je približne rovnaký ako v USA a oveľa vyšší ako v oveľa väčších štátoch ako Čína, India a Rusko. Konkrétne pri poskytovaní takých

---

¹ Václav Klaus, Why Europe must reject centralization, *Financial Times*, 30 August 2005

vnútroštátnych služieb vlády ako vzdelávanie, súdy, polícia, zdravotníctvo a doprava neexistujú výrazné úspory nákladov na jednotku výkonu.

Po tretie, jediné významné služby vlád, u ktorých dochádza do určitej miery k takýmto úsporám, sú obrana, environmentálna politika, obchodná politika, monetárna politika a vedecký výskum. Tieto úspory však obvykle je možné dosiahnuť dobrovoľným zoskupením takých národných štátov, ktoré nemajú problémy s vytváraním a udržovaním širšieho viacnárodného štátu.

Keď to zhrniem, tak navrhujem, aby Európania poňali nacionalizmus – čím myslím skupinu nezávislých národných štátov otvorených procesu selektívnej a *dobrovoľnej* integrácie – ako vážnu alternatívu “nákladnej, slobodu obmedzujúcej uniformity” európskeho štátu.

Selektívna funkčná integrácia

Ako už bolo spomenuté skôr, existuje málo vládnych služieb, v ktorých je možné do určitej významnej miery zredukovať náklady na jednotku výkonu. Okrem toho, pre každý z týchto prípadov existuje konkrétne inštitucionálne usporiadanie medzi väčšinou európskych štátov, hoci zoznam členských štátov sa prípad od prípadu mierne líši. Avšak niektoré zmeny v týchto existujúcich usporiadaniach by tiež mali byť zvažované ako súčasť procesu voľby politickej a ekonomickej budúcnosti Európy.

Poľnohospodárstvo

Jedna spoločná funkcia Európskej únie však neslúži *žiadnemu* spoločnému účelu: spoločná poľnohospodárska politika. Neexistuje žiadny dôvod na koordináciu poľnohospodárskej politiky jednotlivých vlád a žiadne úspory na jednotku výkonu pri poskytovaní tejto služby. Dostatok škôd spôsobí aj švajčiarska vláda so svojou vlastnou poľnohospodárskou politikou bez toho, aby krajina bola členom Európskej únie. Ďalšou cenou za túto spoločnú poľnohospodársku politiku je to, že môže zmariť vyhliadky na úspech kola viacstranných rokovaní o obchode v Dauhá, lebo mnohé z chudobnejších krajín sveta budú mať pramálo dôvodov na kupovanie výrobkov a prijímanie investícií z priemyselne vyspelých krajín, ak nám nebudú môcť predávať svoje poľnohospodárske výrobky. V súčasnosti stojí spoločná poľnohospodárska politika približne polovicu rozpočtu Európskej únie. Prvým krokom k tomu, aby sa z Európskej únie stala seriózna regionálna vláda, by bolo odbúranie spoločnej poľnohospodárskej politiky, možno výmenou za zvýšenie výdavkov na tie služby, kde je možné dosiahnuť významnú úsporu nákladov na jednotku výkonu.

Obrana

Prípad tradičnej obrannej aliancie vychádza z geometrie: Náklady na obranu rastú s obvodom plochy, ktorá má byť bránená. Počet bránených osôb rastie s rozlohou plochy, ktorá má byť bránená. A pomer obvodu k ploche klesá s rozlohou tejto plochy (napríklad štvorec má pomer obvodu k rozlohe rovný štyrom delené dĺžkou každej

strany). Tak náklady na obranu prepočítané na jednu osobu klesajú s počtom ľudí nachádzajúcich sa v bránenej ploche.

V tomto zmysle bola Severoatlantická aliancia (NATO) tradičnou alianciou organizovanou na obranu Západnej Európy proti Sovietskmi ovládanému Varšavskému paktu.

Dnes je oveľa menej jasné, ako popísať NATO po rozpade Sovietskeho zväzu a Varšavského paktu a prístupí ďalších ôsmich vlád medzi členov NATO. Ďalšou významnou zmenou je zvýšená spoločná obava vlád členských krajín z vojenských alebo teroristických hrozieb proti vládam nečlenských krajín. Pri všetkých týchto zmenách nedošlo k zmene charty NATO.

Článok V zaväzuje každú členskú krajinu reagovať na útok na hociktorú členskú krajinu. To pravdepodobne *zvyšuje* riziko vojny medzi NATO a Ruskom, lebo teraz sú členmi NATO aj tri pobaltské krajiny hraničiace s Ruskom. V každej z týchto krajín žije významný počet etnických Rusov a spor s Ruskom o ich postavení alebo menšie pohraničné spory zvyšujú riziko veľkej vojny s Ruskom kvôli otázkam, ktoré nie sú predmetom spoločných obáv ostatných vlád členských štátov; tieto tri pobaltské krajiny zjavne pridávajú NATO viac pasív ako aktív. To je možno aj prípad týkajúci sa Ukrajiny.

NATO tiež zdieľalo implicitné a vágne pravidlo “konsenzu” pri schvaľovaní vojenských operácií mimo územia jeho členov. Toto bolo niekedy interpretované ako to, že ktorákoľvek vláda členskej krajiny – teraz napríklad vrátane Slovenska – ktorá bude dôrazne proti vojenským operáciám NATO mimo územia členských štátov, môže túto operáciu vetovať, aj keď toto pravidlo bolo obvykle interpretované tak, že účasť vlády ktoréhokoľvek členského štátu na takých vojenských operáciách ako v Afganistane, je závislá iba na súhlase tejto vlády.

Myslím si, že zachovanie životaschopnosti NATO za podmienok, ktoré sú dnes veľmi odlišné od podmienok, ktoré viedli k vzniku NATO, bude závisieť na zmene tak článku 5 ako aj pravidla konsenzu. Navrhujem, aby schválenie reakcie NATO na útok na členskú krajinu alebo na vojenskú operáciu mimo územia členských krajín podliehalo *rovnakému* pravidlu duálnej väčšiny: Schválenie akéhokoľvek typu vojenskej reakcie NATO by si vyžadovalo súhlas vlád štyroch zo šiestich najväčších členských krajín a dvoch tretín všetkých ostatných vlád členských krajín; súhlas vyjadrený podľa tohoto pravidla by potom zaväzoval vlády všetkých členských krajín. To by chránilo NATO pred povinnosťou brániť akúkoľvek členskú krajinu bez súhlasu väčšiny vlád malých aj veľkých členských krajín. Tiež by to chránilo NATO pred schopnosťou jednej alebo málo vlád členských krajín vetovať operácie NATO mimo územia členských štátov. Za neprítomnosti takejto alebo podobnej zmeny v schvaľovacích pravidlách by som ja osobne podporoval vystúpenie USA z NATO a nechal Európanov, aby si zvolili takú obrannú alianciu, ktorá najlepšie slúži ich záujmom.

Environmentálna politika

Samozrejme, mnohé environmentálne vplyvy majú slabý rešpekt pred štátnymi hranicami.

Preto by nejaké regionálne spoločenstvo alebo vlády mali stanoviť *spoločné* normy pre všetky činitele životného prostredia, ktoré majú významné cezhraničné účinky. V tomto

prípade by viacúčelová aliancia alebo vláda bola pravdepodobne lepšia ako dobrovoľné environmentálne zoskupenie, lebo je nutné zahrnúť aj krajiny, z ktorých fúka vietor a tečie voda, ktoré by sa inak nemuseli pripojiť k dobrovoľnej environmentálnej aliancii.

Európska únia už má komplikovaný systém environmentálnych predpisov dvoch typov: *Nariadenie* je záväzná pre všetky strany a platí priamo bez akýchkoľvek ďalších krokov národných vlád. Naopak, *smernica* je záväzná pre členské štáty pokiaľ ide o výsledok, ktorý má byť dosiahnutý, ale necháva im na výber formu a metódu, ktorú prijmú, aby realizovali ciele EÚ v rámci ich vnútorného právneho poriadku. Toto je primeraný rámec pre environmentálne normatívy, ale skrýva v sebe dve výzvy : Európske environmentálne predpisy by mali v čo najväčšej miere uvádzať ciele, ale nie prostriedky. A je veľmi dôležité obmedziť takéto predpisy na environmentálne činitele s významnými cezhraničnými účinkami, ponechávajúc na národné vlády také otázky ako normy pre pitnú vodu, pravidlá hospodárenia v lesoch a pod.

Obchodná politika

Väčšia plocha riadiaca sa spoločnými pravidlami obchodu vytvára úspory nákladov na jednotku výkonu z dôvodu, ktorý ako prvý uviedol Adam Smith: potenciálna deľba práce je závislá na veľkosti trhu. Z tohoto dôvodu pôvodnou a najcennejšou službou poskytovanou Európskou úniou bolo určenie pravidiel pre veľké regionálne colné únie bez vnútorných obmedzení pohybu tovarov, služieb, práce a kapitálu; navyiac, tieto pravidlá sa rozšírili aj na štyri nečlenské krajiny.

Pre toto všetko sú dvomi najväčšími problémami obchodnej zóny Európskej únie tieto:

Jeden problém je spoločný pre všetky bilaterálne alebo regionálne dohody o voľnom obchode, vzťahujúce sa buď na viacstrannú dohodu alebo na jednostranné zníženie colných bariér: spôsobujú preferovanie najefektívnejšieho producenta regiónu pred najefektívnejším producentom na svete, ktoré zodpovedá spoločnému vonkajšiemu clu; tento účinok prvý zistil Jacob Viner v roku 1950.² Preto akákoľvek bilaterálna alebo regionálna dohoda o slobodnom obchode zahŕňa kompromis medzi expanziou obchodu a jeho deformáciou, pričom miera expanzie obchodu súvisiaca s jeho deformáciou závisí na výške vonkajšieho cla a na tom, či je súčasťou dohody aj najefektívnejší výrobca na svete. Z tohto dôvodu rozširovanie bilaterálnych dohôd o voľnom obchode vládou USA nie je ekonomicky odôvodnené, lebo tieto dohody pravdepodobne spôsobia oveľa viac deformácií obchodu ako jeho expanzie.

Najväčším špecifickým problémom Európskej únie však je, že pre vládu je ťažké pripojiť sa k tejto oblasti bez znášania alikvótnej časti nákladov spojených so všetkými činnosťami EÚ. Napríklad Severoamerická zóna voľného obchodu (NAFTA) má približne rovnaký celkový HDP ako Európska únia, ale fungovala hladko s

iba niekoľkými výbormi na urovnávanie sporov – žiadny rozpočet, žiadna byrokracia a žiadny Brusel! Napriek tomu väčšina vlád, ktoré boli v Európskej zóne voľného obchodu (EZVO), si zvolili pripojenie k Európskej únii – o tejto voľbe si myslím, že nemohla byť v ich záujme. Keby som ministrom niektorej európskej vlády, jednou z mojich priorít by

---

² Jacob Viner, *Otázky colnej únie*, 1950.

bolo obnovenie alebo zachovanie takého členstva v celoeurópskej zóne voľného obchodu, ktoré si nevyžaduje členstvo v Európskej únii.

Monetárna politika

Úspory nákladov na jednotku výkonu vyplývajúce z pristúpenia krajiny k spoločnej mene spočívajú v znížení transakčných nákladov pri obchodovaní s touto krajinou. Avšak táto úspora je v konečnom dôsledku obmedzená zvýšenou pravdepodobnosťou veľkého asymetrického šoku, ktorého náklady sú podstatne vyššie, ak neexistuje pružný výmenný kurz. Primárny problém Európskej menovej únie (EMÚ) je ten, že nemá *žiadne* z atribútov dobre fungujúcej menovej únie:

- ekonomiky a ekonomická politika krajín EMÚ sú príliš rôznorodé na to, aby nepodliehali veľkému asymetrickému šoku,
- medzi krajinami EMÚ je veľmi nízka mobilita pracovnej sily a
- medzi krajinami EMÚ je veľmi nízke prerozdelenie daní, ktoré je funkciou zmien príslušných mier nezamestnanosti.

Toto by nemalo byť prekvapivé; USA nemali dobre fungujúcu spoločnú menu 150 rokov – až pokým nebolo v tridsiatych rokoch minulého storočia založené federálne poistenie proti nezamestnanosti a dopyt po pracovnej sile počas II. svetovej vojny neprelomil bariéry pohybu pracovnej sily z juhu na sever.

Potenciálne problémy EMÚ sa najlepšie ukázali na európskom mechanizme výmenných kurzov (ERM) v septembri 1992. Vtedy bolo najväčším asymetrickým šokom opätovné zjednotenie Nemecka, ktoré presmerovalo čistý vývoz kapitálu zo Západného Nemecka na obnovu Východného Nemecka. V dôsledku toho meny všetkých okrajových krajín Európy od Fínska po Grécko zásadne devalvovali voči nemeckej marke; v dôsledku čoho v niektorých krajinách nasledoval výrazný nárast úrokov alebo väčšie zapojenie rezerv do márných pokusov o zachovanie výmenných kurzov. V tom čase som predpovedal, že miera nezamestnanosti v tých krajinách, ktoré devalvovali voči marke, by mala klesnúť so zreteľom na nezamestnanosť v tých krajinách, ktoré si zachovali svoj výmenný kurz voči marke a skutočne sa potvrdilo, že to bolo tak. Navyiac, bol som dosť prekvapený, že neexistoval žiadny výrazný nárast miery inflácie v tých krajinách, ktoré devalvovali voči marke.

Môj vlastný odhad je, že Európska menová únia neprežije ďalších 10 rokov. Británia, Dánsko a Švédsko naďalej odmietajú členstvo v EMÚ. Medzi vysokými úradníkmi v niektorých vláдах členských krajín sa už potichu hovorí o reštrikciách EMÚ v monetárnej a daňovej politike. Najväčší hroziaci asymetrický šok je v rozdieloch medzi systémami dôchodkového a zdravotného poistenia v členských krajinách. Vlády, ktoré sľúbili štedré dôchodky a výhody v zdravotnej starostlivosti v krajinách s klesajúcim počtom obyvateľov, budú najzraniteľnejšie a to bude čoraz zrejmejšie potom, ako za pár rokov začnú odchádzať do dôchodku prvé silné populačné ročníky po II. svetovej vojne; tieto vlády budú nevyhnutne čeliť niektorej kombinácii zvyšovania daní a redukcii sľúbených dôchodkov a výhod v zdravotnej starostlivosti. Na druhej strane, vlády s úplným financovaním týchto výhod alebo s menšou mierou ich financovania a s relatívne mladým a rastúcim obyvateľstvom budú mať oveľa menej problémov počas niekoľko najbližších desaťročí. Nevie, ako by EMÚ mohla prežiť tento asymetrický šok.

Moja rada pre tie vlády, ktoré sa nedávno pripojili k EÚ, ale ešte sa nepripojili k EMÚ je, aby toto rozhodnutie odložili na čo najneskoršiu dobu. Tie vlády, ktoré už v EMÚ sú, by mali zvážiť, aké majú možnosti reagovať na väčší asymetrický šok. Tým vládam, ktoré si ešte nevytvorili odborné zázemie, inštitúcie a dobré meno zodpovednou nezávislou monetárnou politikou, sa vrelo odporúča vytvoriť menovú úniu s krajinou s najlepšou menou spomedzi ich najvýznamnejších obchodných partnerov. Celkovo platí, že väčšina krajín funguje najlepšie vtedy, keď má zodpovednú nezávislú monetárnou politiku a flexibilný výmenný kurz.

Vedecký výskum

Úspory nákladov na jednotku výkonu v oblasti vedeckého výskumu sú výsledkom vnútorných obmedzení vlastných súkromným a verejným inštitúciám, ktoré im bránia získať všetky výhody z výskumu. V tomto zmysle je veľká časť výskumu celosvetovým verejným statkom a mala by ho dodávať každá osoba, firma alebo vláda, ktorá znáša jeho náklady v plnom rozsahu.

Hlavný nástroj Európskej únie na financovanie výskumu a vývoja vo vede, technike a technológii bol Rámcový program. Od jeho vzniku v roku 1984 tento program sa značne rozrástol pokiaľ ide o jeho predmet aj rozsah. Akákoľvek právnická osoba z členských štátov a niektorých ďalších krajín môže požiadať o podporu a získať ju. Na štyorročné obdobie končiacie sa v roku 2006 bol rozpočet EÚ na tento program 19 miliárd eur. Rozpočet na najbližšie štyri roky nebol ešte vypracovaný, ale Európska komisia navrhla jeho zdvojnásobenie oproti dnešnému stavu. Nemal som príležitosť vyhodnotiť výsledky tohoto programu, ale určite sú cennejšie ako napríklad výsledky nehoráznej a oveľa vyššej podpory EÚ pre poľnohospodárstvo.

Záverečný komentár

Členstvo európskeho národného štátu v ľubovoľnej z týchto piatich foriem selektívnej funkčnej integrácie môže, ale nemusí byť prínosom pre jeho obyvateľov. Okrem toho, nie je dôvod veriť tomu, že účasť na väčšine z týchto foriem závisí na účasti na jednej alebo viacerých iných formách; inými slovami, existuje niekoľko efektívnych možností funkčnej krížovej integrácie. Preto by nemalo existovať žiadne očakávanie alebo požiadavka smerujúce k tomu, že účasť v ktorejkoľvek z týchto oblastí by mala byť závislá na účasti v inej oblasti. Jedinou výnimkou z tohto záveru je tá, že environmentálna politika by mala byť riešená čo najširším regionálnym združením alebo vládou, pravdepodobne tým, ktoré určuje pravidlá obchodu, aby sa do neho začlenili všetky krajiny regiónu, ktoré môžu byť čistými exportérmi environmentálnych problémov.

Asociácia európskych národných štátov

Najbližším krokom k regionálnej integrácii by bola viacúčelová asociácia európskych národných štátov, ktorú Václav Klaus navrhol pomenovať Organizácia európskych štátov. Členmi tejto organizácie by bolo jednotlivé národné štáty a asociácia by bola vedená zástupcami týchto štátov. V asociácii by neexistovalo spoločné

občianstvo ani priame ľudové hlasovanie o tom, kto ju bude riadiť. Východiskom zastúpenia by bola rovnosť medzi členskými štátmi, alebo, čo je realistickejšie, váha podľa počtu obyvateľov. Asociácia by nemala priamu právomoc zdaňovať a príspevky členských štátov by boli priamo úmerné miere ich zastúpenia. Počiatočné právomoci asociácie by boli obmedzené na tie, ktoré by boli uvedené v zmluve zakladajúcej asociáciu a akýkoľvek *nárast* týchto právomocí by podliehal schváleniu *všetkými* členskými štátmi. A napokon, každá vláda potrebuje nejakú poistku proti zneužívaniu jej zverených právomocí. To by sa dalo najlepšie dosiahnuť dvomi opatreniami:

- Každá väčšina členských štátov by mala právomoc anulovať akékoľvek opatrenie asociácie bez ohľadu na mieru zastúpenia tých, ktoré toto opatrenie podporujú. V dôsledku toho by muselo každé opatrenie asociácie byť schválené tak väčšinou v zastúpení ako aj väčšinou členských štátov.
- Každý členský štát by mal právomoc asociácie vystúpiť prostredníctvom schválenej procedúry, ktorá si nevyžaduje súhlas ostatných členských štátov.

Prvé z týchto opatrení by zabránilo tomu, aby asociácia bola ovládaná svojimi najväčšími členmi. Druhé opatrenie by chránilo každý členský štát pred opatreniami, ktoré by eliminovali čistý prínos z členstva v asociácii.

Najvýznamnejšími krokmi od súčasnej štruktúry a právomocí Európskej únie k tejto obmedzenej forme asociácie by boli: zrušenie niekoľkých zmlúv počnúc Jednotným európskym aktom, zmena základne zastúpenia v Rade Európskej únie z rovnosti zastúpených členských štátov na zastúpenie priamo úmerné počtu obyvateľov, umožnenie legislatívnej iniciatívy Rade a zrušenie Európskeho parlamentu.

Európsky štát

Navrhovaná ústava Európskej únie by bola najdôležitejším krokom smerom k európskemu štátu. Nevidím dôvod na založenie európskeho štátu, ale je na Európanoch a nie na ich priateľovi z Ameriky, aby o tom rozhodli. Primárna podmienka, ktorá by mohla viesť k európskemu štátu, by boli medzinárodné udalosti vedúce k spoločným obavám Európy, ktoré by viedli k jednotnej zahraničnej a obrannej politike, ktorá je nezávislá na USA. V takom prípade by primárnou intelektuálnou výzvou bol návrh ústavy pre *zloženú* Európsku republiku, kde by európsky štát chránila ústava pred zneužívaním moci členskými štátmi a naopak.³ Ten druhý cieľ by bol primerane zabezpečený Radou Európskej Únie s rovnocenným zastúpením členských štátov a jej pravidlom dvojakej väčšiny, ale v ústave Európskej únie by sa malo zväžiť niekoľko významných zmien skôr, ako bude opätovne predložená na ratifikáciu⁴:

1. Vzťah medzi Úniou a členskými krajinami nie je dostatočne definovaný. Napríklad jeden článok ustanovuje, že „kompetencie,

---

³ William A. Niskanen, On the Constitution of a Compound Republic, *Constitutional Political Economy* 10(2), 1999.

⁴ William A. Niskanen, Advice by a Friendly American on the Proposed Constitution for the European Union, *Revista di Politica Economica*, July-August 2004.

ktoré nie sú zverené ústavou Únii, zostávajú na členských štátoch.“ (čl. I-9:2) – fajn. Ale hneď ďalšia veta ustanovuje, že „...v oblastiach, ktoré nespádajú do jej výhradnej pôsobnosti, môže Únia konať iba ak ...ciele zamýšľaného opatrenia ...môžu byť lepšie, z dôvodu nákladov alebo účinku navrhovaného opatrenia, dosiahnuté na úrovni Únie.“ (čl. I-9:3). Táto veta poukazuje na to, že Únia by mohla vykonávať niektoré kompetencie mimo jej výlučnej pôsobnosti, ak nejaký neurčený orgán rozhodne, že Únia by to mohla robiť lepšie ako členský štát. To je otvorená pozvánka k zvyšovaniu právomocí Únie.

2. Komisia je príliš mocná. Jeden článok ustanovuje, že „Ak ústava neustanovuje inak, konanie Únie môže byť schválené iba na základe návrhu Komisie.“ (článok I-25:2) Toto je mimoriadne znepokojujúce ustanovenie. Exekutíva nemá žiadnu komparatívnu výhodu pri posúdení nutnosti novej legislatívy a toto ustanovenie dáva Komisii obrovskú výhodu prvého ťahu. Aj ďalší článok posilňuje rolu Komisie: „Pri výkone svojich povinností členovia Komisie nebudú zohľadňovať ani prijímať pokyny od žiadnej vlády ani iného orgánu.“ (čl. I-25:4) Až sa čudujem, prečo by ktokoľvek chcel pôsobiť v Európskom parlamente.
3. A celá Charta základných práv by mala byť nahradená zoznamom politických a ekonomických práv *voči* štátu, zoznam, ktorý by sa viac podobal americkej Listine práv. Charta je podrobným zoznamom nárokov *na* štát, pokiaľ ide o také služby ako vzdelávanie, bezplatné sprostredkovanie práce, platená materská dovolenka, dávky sociálneho zabezpečenia a služieb, pomoc pri výstavbe bývania, preventívna zdravotná starostlivosť, služby všeobecného ekonomického záujmu a vysoká úroveň ochrany životného prostredia a spotrebiteľa. (články II-14, 29 a 33 až 39) Pokiaľ členské štáty nebudú mať nezávislú právomoc určovať skladbu verejných služieb a požiadaviek na ich dostupnosť, Európska únia sa stane sociálnym štátom s masívnou harmonizáciou, odsúvajúc členské štáty do tak limitovaných rolí ako „...zabezpečenie územnej integrity štátu a udržanie práva a poriadku a vnútornej bezpečnosti.“ (článok I-5:1)

Doslov

Keby som bol Európanom, zdieľal by som niektoré dôvody viery v dokonalejšiu úniu. Buďte však opatrní, pokiaľ ide o akúkoľvek významnejšiu politickú štruktúru, ktorú Vám predložia na schválenie. Naozaj chcete ústavnú zmluvu medzi členskými štátmi? Alebo čo mi podobá viac na európsku vládu ako navrhovaná ústava? Dokonca aj ak podporujete najdôležitejšie ustanovenia navrhovanej ústavy, dbajte zvlášť na to, aby ústava obmedzila právomoci Európskej únie na vymedzenie jej vlastných kompetencií, lebo každá vláda sa bude snažiť o získanie širších právomocí, ako jej boli vymedzené na začiatku. Časom preukázateľne nedokonalá Európa národných štátov sa môže ukázať ako lepšia ochrana Vašej slobody než prijatie navrhovanej ústavy v dobrej viere v dokonalejšiu Európsku úniu.